

ИВАЙЛО ПЕТРОВ МЛАДЕНОВ

**АДМИНИСТРАТИВНОПРАВЕН РЕЖИМ НА
МИТНИЧЕСКОТО РАЗУЗНАВАНЕ**

А В Т О Р Е Ф Е Р А Т

СОФИЯ

2019

Дисертацията се състои от въведение, пет раздела и заключение. Обемът ѝ е 245 страници, в това число 8 фигури и 1 приложение. В изследователската работа са цитирани 180 заглавия на кирилица и 64 на латиница.

Публичната защита на дисертационния труд ще се състои на 17.09.2019 г. от 11 часа в заседателната зала на Академията на МВР, гр. София, жк Младост IV, бул. „Ал. Малинов“, № 1

Материалите по защитата са на разположение на интересуващите се в стая № 211, Ректората на Академията на МВР.

**МИНИСТЕРСТВО НА ВЪТРЕШНИТЕ РАБОТИ
АКАДЕМИЯ**

ИВАЙЛО ПЕТРОВ МЛАДЕНОВ

**АДМИНИСТРАТИВНОПРАВЕН РЕЖИМ НА
МИТНИЧЕСКОТО РАЗУЗНАВАНЕ**

**АВТОРЕФЕРАТ
НА
ДИСЕРТАЦИЯ**

ЗА ПОЛУЧАВАНЕ НА ОБРАЗОВАТЕЛНА И НАУЧНА СТЕПЕН „ДОКТОР“

**ПО ДОКТОРСКА ПРОГРАМА „АДМИНИСТРАТИВНО ПРАВО И
АДМИНИСТРАТИВЕН ПРОЦЕС“**

ОТ ПРОФЕСИОНАЛНО НАПРАВЛЕНИЕ 3.6. „ПРАВО“

**НАУЧЕН РЪКОВОДИТЕЛ:
проф. д-р АЛЕКСАНДЪР ВОДЕНИЧАРОВ**

РЕЦЕНЗЕНТИ:

1. Проф. д-р Христина Балабанова
2. Проф. д-р Йордан Пенев

СОФИЯ

2019

Дисертационният труд е обсъден и предложен за защита от разширен катедрен съвет на катедра „Публичноправни науки“ към факултет „Полиция“ при Академията на МВР на 07.05.2019 г.

Автор: Ивайло Петров Младенов

Редактор: Жанет Косева

Заглавие: „Административноправен режим на митническото разузнаване“

Тираж: 20 бр.

Рег. № 4581р-9131/12.07.2019 г.

I. ОБЩА ХАРАКТЕРИСТИКА НА ДИСЕРТАЦИОННОТО ИЗСЛЕДВАНЕ

Митническото разузнаване е основен компонент на националната митническа доктрина за борба с митническите правонарушения, тъй като институционалното му предназначение е свързано с прякото противопоставяне и разкриване на неправомерните деяния, попадащи в регулаторната среда. Функционалното проявление на тази дейност се отличава със специфични индивидуални характеристики и прониква с различна сложност и дълбочина в отделните сфери на общественно-икономическия живот.

Във времето и пространството митническото разузнаване има различни организационни форми и съдържателни измерения, но е изцяло в компетенцията на митническия орган. Утвърждава се в практиката като концептуален фундамент, на чиято база започва и се разгръща всяко важно митническо административно или наказателно производство. Затова процесуалното му развитие оптимално се адаптира към своеобразната динамика на протичащите процеси в граничните и вътрешно оперативните зони на действие. Сполучливата крайна реализация на конкретните информационно-събирателни мероприятия, осъществявани от него, е в защита не само на правната норма, но предпазва държавата и обществото от опасни посегателства и следователно е съществено необходим елемент от националната и съюзна сигурност. Тези обстоятелства налагат потребността от задълбоченото и научно осмисляне на проблематиката, свързана с митническото разузнаване.

1. Актуалност на проблема

В конкретен план **актуалността** на изследваната тема се определя от няколко важни и взаимно обусловени обективни причини. Глобализацията на световната икономика, водеща до ускоряване темповете на стокооборота и пътничопотока между страните и в същото време повсеместният стремеж за премахването на всички административни пречки, спъващи тези процеси, принудиха държавите в Европа да вземат, чрез своите митнически администрации, ефективни и рационални мерки както за защитата на националния си, така и на съюзния правов ред. От друга страна, присъединяването на Република България към ЕС на 1 януари 2007 г. превърна страната ни в негова външна граница. Това събитие предопредели засилване важността на надзорните и контролни действия, осъществявани от националната митническа администрация, насочени освен към правилното практическо прилагане на съюзното законодателство, но в същото време и фокусирани към перманентно предпазване на обществото от всякакви правонарушения.

Сегашният институционален вид на митническото разузнаване е въведен с различни нормативни изменения от 2003 до 2016 г. и е израз на най-съвременните, доказали ефикасността си административни модели за защита на обществените блага и интереси. Това е своеобразен и адекватен отговор на новите предизвикателства, пред които сега е изправена международната общност, изискващи въвеждането на съразмерни и бързи организационни решения, базирани на модерните риск-технологии и имащи възможност за действие с практически неограничени пространствени и времеви параметри.

2. Значимост

Значимостта на поставения проблем реално произхожда и от факта, че точно това вътрешноведомствено разузнаване нормативно е задължено да осъществява и съблюдава опазването на финансовите интереси на Европейския Съюз (ЕС) и на страната ни.

Неговите действия също така спомагат да се реализира надежден контрол по предотвратяването и ограничаването на митническите, валутни и акцизни нарушения до възможния минимум, при това без да създава излишни препятствия, възпиращи нормалното извършване на коректната търговия и естественото движение на хора, транспортни средства, стоки и капитали. Като реална функционална насоченост то е призвано постоянно да събира, обработва и предоставя информация за естеството, вътрешната структура и действената същност на протичащите явления и процеси в контролираната от него социална среда, като всичко това, динамично изпълнявано, е в пряк интегритет с останалите дейности на Агенцията.

Практическото приложение на разглежданата тематика е насочено към възможността за обогатяване и прецизиране на съществуващите научни знания в тази специфична област на държавното управление, както и за повишаването на качеството, а оттам и ефективността на различните видове разузнавателни митнически производства. От друга страна, формулираните изводи и методологически препоръки ще допринесат готовият разузнавателен продукт, получен в резултат на тази значима и общественополезна информационно-събирателна дейност, оптимално да послужи за вземането на съразмерните решения както на национално, така и на съюзно ниво, независимо дали е с оперативна, тактическа или стратегическа насоченост.

3. Научна новост

Иновативността на настоящия труд е следствие на обстоятелството, че това е едно от немногото самостоятелно и детайлно проучващи митническото разузнаване като отделен, но изключително важен елемент от концепцията за борба с митническите правонарушения и в същото време предпоставка за правилната и навременна правоохранителна активност - не само на митническата, но и на останалите държавни правоприлагащи администрации. Също така при задълбоченото и последователно изучаване на състоянието на тази вътрешноведомствена структура се посочват и анализират несъвършенствата ѝ от организационен или нормативен характер, като се правят необходимите изводи и се дават конкретни препоръки за рационализирането и увеличаването на ефикасността на работния процес. На базата и на историческия преглед се проследява развитието на проблематиката в национален и общностен план, като специално внимание се обръща на прилагането на най-модерните практики в тази област.

4. Предмет и главна хипотеза на дисертационния труд

Предмет е административноправният режим на митническото разузнаване, водещ до изграждането на специфичния му институционален модел и свързаните с този въпрос иновативни моменти в устройствената му структура и проактивни системни работни технологии.

Главната хипотеза на дисертационния труд е, че митническият надзор и съответно контрол са производни в повечето от най-рискованите и обществено значими случаи именно на митническото разузнаване. Доказателствата, подкрепящи въпросната изходна теза, произтичат от факта, че за правилното и всеобхватно осъществяване на надзорната и контролна дейност, изпълнявана от тази държавна администрация - в национален или съюзен мащаб, същата се нуждае от перманентна, обективна и точна информация за естеството на протичащите явления и процеси, попадащи в действената ѝ сфера. Буквално това е една от основните функции на институционалното разузнаване по принцип и по-точно да дава вярна, навременна и

задълбочена информация на поискалите я външни или вътрешни за системата органи, за определени параметри на възможни или извършени вече противоправни деяния.

5. Цел и задачи на изследването

Поставената пред настоящето изследване цел е ефективното разкриване на комплексното съдържание на митническото разузнаване, като целеустремено се изтъкнат основните институционални параметри на тази важна структурна част от изпълнителната власт с оглед вътрешно присъщата му насоченост за превенция и предотвратяване на негативните тенденции в социална среда.

За постигането на представената цел са формирани следните работни задачи, а именно, да се:

а/ методологически анализира историята, нейната същност и съвременната реализация на митническото разузнаване като отличителна проява на институционално обособена разузнавателна активност;

б/ охарактеризират в материално-правен аспект основните национални и европейски законодателни актове и документи, оформящи нормативната рамка, динамиката и концептуалните насоки в информационно-събирателните производства;

в/ анализира и логически представят най-възловите понятия и термини на митническото разузнаване, като в същото време се формулира и неговото легално определение, с цел по-ясното разкриване на проактивната му насоченост;

г/ детайлно проучат иманентните му технологични решения и оперативен инструментариум, способстващи за правилното разузнавателно противодействие на нарушенията и престъпленията срещу митническото, валутното и акцизно законодателство;

д/ изчерпателно прегледат отделните елементи от административната структура на това вътрешноведомствено разузнаване, на базата на тяхната йерархична и организационна обвързаност;

е/ задълбочено разгледат основните видове разузнавателни производства и се експертно разкрие възловото им значение за постигането на набелязаната стратегия пред митническата администрация;

ж/ формулират необходимите изводи и набележат потребните за целта препоръки, спомагащи изграждането на митническото разузнаване, адекватно на предизвикателствата и заплахите на съвременния глобализиран свят.

6. Обхват на докторанския труд

Наложително е да се отбележи, че **обхватът** има следните параметрични дадености:

а/ В темпорален аспект изучаването на темата започва ретроспективно, още от самото създаване на българската митническа администрация през 1879 г., по отношение на юридическото съдържание на използваните от тогава досега информационно-събирателни методи и прийоми на работа. Най-съществено внимание се обръща на актуалния административноправен режим на разузнавателната активност на този орган на изпълнителната власт и особено след институционалното му оформяне през 2003 г. като самостоятелно действаща структура в Агенцията;

б/ В териториален план разработката е концентрирана в пределите на Р България, но с известни условия. Те произтичат от факта, че съвременният европейски нормативен модел безпрекословно изисква всяко едно вътрешноведомствено разузнаване

на страните - членки на Митническият съюз, така да е функционално конструирано, че действията по събиране, обработка и обмен на информация между тях по никакъв начин да не се възпрепятстват от съществуващите географски граници на континента;

в/ В изследването структурната архитектура на митническото разузнаване по цялата си вертикала е детайлно анализирана, като прецизно са разгледани както централните, така и местните подразделения в страната. Тази преднамереност не е случайна, а е насочена точно към обективното разкриване на търсения институционален ефект, в присъщата различност на административната му организираност в сравнение с останалите звена в системата, занимаващи се с класическа контролна дейност.

7. Методи на работа

Използваната методологична основа на докторантурата може принципно да се систематизира в две генерални насоки:

а/ **За събиране на изследователски сведения**, като ключова роля в тази плоскост имат изучаването на документи и анализът на съдържанието на всички релевантни на темата информационни носители, оформяйки така основната база от данни, касаеща постигането на целите и задачите на изследването. Освен това се прилага прякото и непряко наблюдение, както и целенасоченото обследване на социалната среда, в която се реализира митническото разузнаване, целеустремено натрупвайки практическо познание за действителното положение на разглежданите впоследствие въпроси. Заслужено място тук има и най-актуалният от този род, методът на глобалната мрежа-интернет. Чрез него, на базата на предварително зададени и тематично фокусирани критерии за търсене на практика има трудно обозрими на моменти, релевантни към проблематиката факти.

б/ **При обработването на вече натрупаната информация** се използват постулатите на някои общонаучни методи на познание, като диалектическия, позволяващ всестранното разглеждане на въздействието на митническото разузнаване върху процесите в обществено-икономическата среда, както и обратният процес, анализът, чрез който се разкрива проактивната същност на това институционално разузнаване, а също и синтезът, с чиято помощ се систематизират препоръките за оптимизацията на информационно-събирателните дейности. Прилага се и сравнително-историческият, спомагащ за правилното разглеждане на развитието на разузнавателните компетенции на митническата администрация във времето, в национален и съюзен план. Практикуването на обобщението като прием значително съдейства при разглеждането на определен проблем, защото изследването се движи от единичното към общото в тематиката чрез обединение на явленията и процесите в група на по-висока степен на абстрактност на базата на иманентните им признаци. Аналогията се употребява в случаите, когато е потребно синтезирането на изводи, основани на сходството в някои страни, качества или отношения между негъждествени обекти или процеси, които са предмет от своя страна на дисертационното проучване.

При формирането на теоретичната основа на въпросите са взети под внимание и частно научните методи, най-вече статистическият метод на обработка на получените вече данни.

В идейната основа на дисертацията са залегнали множество теоретични разработки. Те обхващат областите на общата теория на държавата и правото, международното право, философията и философия на правото, социологията, митническото и финансово право, административното, наказателното и наказателно-процесуално право, както и проучвания, свързани с актуалните разузнавателни доктрини и националната сигурност на

съвременната епоха в условията на глобализация, проявяваща се като цивилизационен феномен. Взети са под особено внимание и множество трудове и монографии, ангажирани с теорията на риска, в контекста на опазването на обществения закон и ред.

8. Теоретична основа

Нормативно-правната база на дисертацията съставляват: ДЕС,ДФЕС, Конституцията на Р България, множество регламенти на ЕС - пряко или косвено регулиращи митническата дейност, националното законодателство и международни правни актове в областта на работа на приходните агенции, НК и НПК, вътрешноведомствени документи, голям брой ПМС, касаещи Агенция „Митници“ (АМ), а също така и определения и решения на ВАС, ВКС и КС, даващи легитимната рамка на разузнавателните производства в митниците, както и задължителната практика на Съда на Европейската Общност (СЕО) и Съда на Европейския Съюз (СЕС) в тази сфера. Юридическата основа на проучването са актуалните митнически и свързаните с тях от други области на правото законови норми, като отменените и изменените текстове са разгледани в ретроспективен план и анализът върху тях е фокусиран на влиянието, което оказват върху конкретно разглежданата тематика или проблем.

9. Ограничителни параметри в изследването

Изследването е осъществено при наличието на **строго ограничителни условия** в употребата на ведомствените информационни източници. В разработването на материала са залегнали само общодостъпни, неклассифицирани по естеството си първоизточници на сведения, като изведените и обосновани мнения и препоръки отразяват състоянието и перспективите на обследваните обществени явления и процеси към петнадесети ноември на 2018 г.

По целесъобразност, подчертано слабо е залегнала в проучването дейността на митническото разузнаване в насоката за борба с наркотрафика и прекурсорите, оръжията от всякакви видове и технологиите с двойна употреба или възможна такава, тъй като тази негова активност има изключително специфична насоченост с ясен, наказателноправен ракурс, докато изучаваните в дисертацията правоотношения попадат преди всичко в „класическите“ митнически, акцизни и валутни разузнавателни производства.

От друга страна, незадълбочено е разгледана и оперативно-издирвателната работа, реализирана от АМ. Въпреки че според актуалното законодателство тя изрично попада в структурната дейност на дирекциите и отделите в Митническо разузнаване и разследване (МРР) към настоящия етап все още нормативно се доразвива чрез помощта най-вече на подзаконовни актове като инструкции, заповеди и вътрешноведомствени указания, като реализациите по това направление са с малка реална повтаряемост. Поради това няма и натрупана достатъчно институционална практика, която от своя страна да бъде подложена на изчерпателен дисертационен анализ. Допълнително основание за недостатъчния преглед на този въпрос е, че тази активност определено се прилага за тежки криминални деяния попадащи в параметричния обхват на Наказателния кодекс, докато тематиката на докторанския труд е с определена административноправна дефинираност.

10. Разработеност на тематиката и срещани трудности при написването

Степента на разработеност на темата в общодостъпната научната литература в страната ни е твърде малка, въпреки огромното значение, което има митническото разузнаване за правилността и прецизността на обществено значимата надзорна и

контролна продуктивност, осъществявана от АМ. С такава теоретична насоченост, макар засягащи не само митническото разузнаване и написани преди повече от осем години, период твърде голям за динамиката, с която се развива това ведомствено разузнаване в Съюза и съответно в България, основно място заемат трудовете на Петър Младенов - „Митническо разузнаване и разследване“ и на Станислава Минева- „Митническо и финансово разузнаване“. Още повече, задължително необходимо е да се подчертае, че в самата регулаторна рамка на изследваната проблематика настъпиха сериозни актуализации от 2013 г. до 2018 г., водещи от своя страна до значителна промяна на административния инструментариум на работния процес на митническото разузнаване.

Срещаните трудности при написването на самата теоретична разработка произтичат главно от стремителната бързина на нормативните нововъведения в европейски и национален план, засягащи не само естеството, но и обема, начина и насоките в работата на митническите разузнавателни структури. Допълнителни затруднения идват и от мащаба и спецификата на подходящата за темата информация, която трябва съответно и актуално да се анализира и синтезира.

11. Практическо значение на труда

Стремежът при съставянето на дисертацията е такъв, че **потребителите на изследователския труд** да бъдат не само служителите, работещи в системата на митническото разузнаване, но и тези, функциониращи в целия разнороден спектър от действия на АМ. Амбицията тук е да се предизвика интерес и ползотворност в по-широк кръг от читатели, като студенти, митнически оператори, лица, желаещи да започнат работа в Агенцията, както и на граждани, интересувачи се от особеностите на административноправната регулация на разузнаването, конкретно в митническата сфера.

II. СЪДЪРЖАНИЕ И СТРУКТУРА НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

Съдържание и структура на дисертацията: Настоящата работа има ясно изразен **смесен характер** с равнопоставеност между теоретическата, методологическата и инструментално-практическата страна и е с общ обем 245 стр. В структурно отношение има въведение, пет раздела и заключение. Разделите се състоят от параграфи, които са отделно номерирани. В работата има пряко цитирани 157 български автори, а чуждестранните са 84. Използвани са 71 европейски и международни нормативни актове, а националните закони и подзаконови юридически форми са 59. Цитираните решения и становища на Съда на Европейския Съюз (Съда на Европейската общност) са 31, докато на българските висши съдилища, съответно 42.

Във **ВЪВЕДЕНИЕТО** на дисертацията се определят задачите, необходими за постигането на набелязаната цел, разглеждат се теоретичните и емпирични основи на труда, пространно се посочват приложените научни методи, като се показват и предишните, макар и малко на брой разработки, пряко касаещи проблематиката.

В ПЪРВИ РАЗДЕЛ „Правно-исторически генезис“ се прави кратък правно-исторически преглед на проявата, формирането и изграждането на митническото разузнаване както в България, така и в ЕС. Смисълът на този ретроспективен план е да покаже как са се прилагали разузнавателните процедури (макар и в несъвършен вид в миналото) и как те са се усъвършенствали до съвременната им форма и съдържание.

В параграф § 1.1 **„Формиране и еволюция на митническата разузнавателна дейност в България“** акцентът е поставен върху появата и промените в дейността и

структурата на митническото разузнаване в страната, в периода от образуването на съвременната българска държава в края на 19 век до приемането ни в ЕС. Този темпорален цикъл е умишлено така ограничен, защото след влизането в Европейския митнически съюз, компетенциите на въпросната вътрешноведомствена подсистема се релевират основно от съюзната нормативна рамка в областта. Също така тук съдържателно се установява по безспорен начин, че Митницата в страната ни е една от първите новосформирани държавни институции след Освобождението, утвърдили се във времето като обществено значим правоохранителен и правораздавателен орган. Информационно-събирателният елемент (първо извършван от митническите стражари, а после от митническите милиционери) винаги е съществувал във функционалната работна насоченост на АМ, под една или друга административна форма. Реализираната от тези оперативни звена разузнавателна (от сегашна гледна точка) дейност неизменно е имала особена важност не само за ведомството, но и за цялата българска държава, защото е събирала потребната за целта информация, като така е спомагала за вземането на необходимите решения съобразно конкретния исторически период. Констатира се, че преобразуванията, осъществявани в организацията и начина на работа на митническото разузнаване, са били винаги в пряка причинно-следствена връзка с политическите, социални и икономически трансформации на българската държавност.

В параграф § 1.2 „**Развой и перспективи на разузнавателните компетенции на Европейския митнически съюз**“ се установява, че въпросният съюз е неразделна и много важна част от правоохранителните органи на ЕС, непрекъснато работещ за сигурността и безопасността на целия континент, на гражданите и околната среда чрез прилагане на ефикасни мерки срещу движението на незаконни, подлежащи на ограничения и забрани стоки и предмети. Понеже държавите членки в голяма степен разчитат и на международната търговия за своето развитие, поради което те са изложени на присъщите за този вид търговия несигурност и проблеми с безопасността. Освен това незаконната международна търговия влияе отрицателно на социалното и икономическо състояние на всички цивилизовани страни. Това са едни от главните причините, довели до създаването във всяка една национална митническа администрация в страните членки на звена, занимаващи се на практика с разузнавателна активност. Тук ретроспективно за разглежда и регламентационната рамка форматираща и улесняваща дейността им, способстваща и за безпроблемният обмен на информация между тях. Достигайки до съвременния етап от развитието на Митническия съюз се забелязва, че нормативно вече се акцентира на общия координиран подход върху контрола на международните стокопотоци, както и на електронния обмен на данни между всички участници в този процес. Това обстоятелство от своя страна релевира възможността за повишаването на резултатната ефикасност на информационно-събирателната активност на вътрешноведомствените структури в системата, занимаващи се с разузнавателна по характер дейност. С оглед изследваната тематика прави впечатление, че докато в миналото оперативните действия, реализирани в Митническия съюз, са концентрирани основно върху текущите процеси в сферата, то постепенно те се фокусират и на последващата форма на институционалната активност, докато в момента умишлено се залага основно на предшестващите събитията разузнавателни реализации. Така преследваната съдържателна цел е превантивното недопускане определени рискове и заплахи да достигнат територията на Съюза или ако неблагоприятните явления или процеси са възникнали във вътрешната зона на контрол, то те да бъдат установени в максимално ранен момент и съответно урегулирани.

***Изводи:** В обобщение би могло да се заключи, че митническо разузнаване, осъществявайки целенасочено дейността си през цялото си организационно развитие в национален и съюзен план във времето е било, както и сега, влиятелен правозащитен елемент. Следователно институционалното му оформяне е обективна потребност и същевременно иманентно необходим елемент за всяко административно или наказателно производство, реализирано в този вид държавна администрация, заради необходимата за тези цели информационна обезпеченост, която тези оперативни звена перманентно и методично осигуряват.*

Във ВТОРИ РАЗДЕЛ „Юридическо съдържание на митническия разузнавателен процес“ задълбочено се разглежда дейната същност на митническото разузнаване като непрестанно и последователно изпълняван алгоритмичен цикъл. Изследват се основните принципи, ръководещи работа на това ведомствено разузнаване, както и правните източници, законово форматиращи неговата дейност, а също така се разкриват и стратегическите насоки, които целенасочено се изпълняват в професионалната практиката.

В параграф § 2.1 **„Понятие и съставни елементи на митническото разузнаване“** се дефинира определение за митническото разузнаване, а именно, че то е легитимно обособена ведомствено-специализирана разузнавателна инфраструктура от легален характер, която не е част от международната разузнавателна общност, но е значим елемент от националната и съюзна сигурност и правов ред. Впоследствие при детайлното разглеждане на въпросната тематика, съобразено и с теоретичните постулати на научните разработки, свързани с тази специфична и умишлено прикрита социална практика, се правят пояснения относно даденото определение. Също така тук се анализира и законово формираната му процесуална активност, състояща се във вътрешносистемна работа по „събиране, обработка, проверка, анализ и разпространяване на информация от митническите органи“ (Закон за митниците, Обн., ДВ, бр. 15, от 06.02.1998 г., с посл. изм. и доп., Допълнителни разпоредби, § 1, т. 31). Обективно посочено, това е и един от начините за разбирането на съвременния аналитичен характер на митническото разузнаване, точно чрез детайлното показване и обстоятелствено разкриване на взаимно-свързаните етапи в информационно-събирателния алгоритъм, перманентно изпълняван от оперативните и/или ръководни митнически екипи. Обстойно се проучват и видовете източници на данни, експлоатирани в така очертан работен процес.

В параграф § 2.2 **„Основни принципи на митническото разузнаване“** е обърнато внимание на обстоятелството, че като легитимна проява на национална разузнавателна активност то фундаментално се ръководи от определени принципни начала на правна основа, специално адаптирани към спецификите в дейността му. Това не е възможно да е по друг начин, защото държавата, обществените организации, различните фирми, както и гражданите също се подчиняват на определени правни норми, формулирани и установени от законодателя, съобразени с Конституцията и действащите закони в държавата. По този начин на практика се реализират концептуалните идеи, засягащи правилното развитие на всяка съвременна общественно-икономическа формация, защото тези основни принципи синтезират в себе си натрупания във всяка една сфера исторически опит, обобщавайки и направлявайки тенденциите в социално-икономическите отношения. Задълбоченото разглеждане на принципната основа на митническото разузнаване разкрива по несъмнен начин, че основните максими с най-висока степен на важност и приложимост, са: правомерност, обективност, принципа на служебното начало, всеобхватност и избирателност, дискрецията, обвързана компетентност, взаимодействие и сътрудничество,

нравствените, уважение на достойството и съобразяване с правата и свободите на личността, секретността, оперативност и мобилност, настъпателност, информационна обезпеченост, централизма в управлението и принципа на партньорство с добросъвестните икономически оператори. Констатира се тук и безспорният факт, че всички принципни постановки имат равна, логическа и правна сила и затова прилагането им трябва да е взаимнообвързано. Във всяко разузнавателно производство те перманентно се развиват и надграждат, но при условие че са целенасочено и системно реализирани.

В параграф § 2.3 „**Правна рамка на разузнавателния процес в митниците**“ са представени юридическите източници, от които се дефинира правната рамка на разузнавателните способности на митническата администрация и се установява, че те са функция на ясно профилирана нормотворческа компетентност. Това са в повечето случаи материални нормативни актове, както и някои процесуални закони. Чрез първоизточниците се формират и/или изразяват правните норми, като в съвременните правни системи тези начини са изрично уредени от норми, които са част от националната или европейската правна система. Синтезира се извода, че според системата на валидност на нормите, източниците на правната регламентация на митническото разузнаване се делят на национални, международни и европейски, като последните могат да се разглеждат като самостоятелен вид, така и засягащи първите два вида. Според друга класификация, произтичаща от дълбочината в обхвата на правното регламентиране, източниците се подразделят на основни и субсидирани. Въпросните разделения има теоретична същностна конструкция с цел яснота, защото в разузнавателните производства тези норми взаимно се преплитат и допълват, но рангът, който притежава съответната норма, ѝ дава необходимото първостепенно значение в сравнение с останалите, притежаващи по-ниска степен на нормативна регулация.

В началото детайлно се анализират първо националното законодателство, като Конституцията, ДОПК, НПК, АПК, Законът за митниците, Валутният закон, Законът за акцизите и данъчните складове, както и някои подзаконови форми, като правилници, инструкции, а също и определени вътрешноведомствени актове по отношение, на влиянието което оказват за нормативно съобразеното протичане на митническите разузнавателни производства.

Впоследствие се разглежда и съюзното право като нормативен източник, установявайки, че то представлява автономен правопорядък, който се интегрира автоматично в правната система на държавите членки и за него условията на Конституцията не важат. Анализирани са конкретни регламенти, директиви, препоръки и становища на ЕС, както и определени апликационни и работни форми, издавани от ЕК и ОЛАФ, релевантно на правното им въздействие върху институционалната активност на въпросната митническа структура. Не са пропуснати и касаещите областта решения, определения и постановления на КС, ВКС и ВАС, а също и решенията и становищата на СЕС/СЕО/. Проучени са и общите правни принципи, като оригинален и специфичен източник, най-вече в случаите, когато има установена празнина в писаните норми. Чрез тях наличните непълноти могат да бъдат запълнени или действащите норми да бъдат доразвити, чрез тълкуване в съответствие с принципа за справедливост. Обръща се също така необходимото внимание и на международни договорни форми, сключени от ЕС, както и от Р България, по отношение на специалното влияние което оказват за безпроблемното разгъване на информационно-събирателната работа изпълнявана от митническия орган в глобален мащаб.

В параграф § 2.4 „Стратегически цели в дейността на митническото разузнаване“ анализът е концентриран върху генералните целенасочености в дейността на митническото разузнаване, които пряко се обуславят най-вече от съвременните стратегическите регламенти, задаващи развитието на Митническия съюз в средносрочен и дългосрочен план. Това е логичен процес, произтичащ от обстоятелството, че като съставна част от митническата администрация това вътрешноведомствено разузнаване е институционализирано именно практически да подпомага със своите специфични методи и средства процесите на реализация на приоритетните направления в работната активност на системата. Проучването на актуалното европейско законодателство в сферата разкрива, че за първи път в него изрично се формира мисията на митническите органи, съдържаща и подчертано правоохранителни елементи, а именно: защита на финансовите интереси на Съюза и на страните членки; защита на Съюза от нелоялна и незаконна търговия при подпомагане на законовата стопанска дейност; гарантиране на сигурността и безопасността на Съюза и неговите жители и цялостното опазване на околната среда при необходимост в тясно сътрудничество с други органи; поддържане на съразмерен баланс между митническия контрол и улесняване на законовата търговия. Очертава се безспорното въздействие върху въпросното разузнаване което имат, от една страна, „Стратегия за национална сигурност на Р България до 2020 г.“, а от друга, „Стратегия на АМ за периода 2018-2020г.“, а също и „Стратегията на ЕС за вътрешна сигурност“.

На тази база се извеждат и подлагат на анализ стратегическите цели на митническото разузнаване, прилагани перманентно в работния му процес, като: борбата срещу незаконната международна търговия със застрашени видове от дивата флора и фауна; противопоставянето срещу международния незаконен трафик на наркотици и прекурсори; противодействието на незаконния пренос на продукти, свързани с отбраната и технологии с възможна двойна употреба; защитата на европейските потребители и компании от стоки, които нарушават правата върху интелектуалната собственост, както и протекцията срещу фалшиви или опасни артикули; опазването на международните, европейските и национални паметници на културата с художествена, историческа или археологическа стойност, влизаци в националното богатство на всяка държава; защита на финансовите интереси на страната и ЕС; противопоставянето на незаконното пренасяне на пари в брой при влизането или напускането на държавата или Съюза; административното сътрудничество и взаимопомощ с другите правоохранителни органи на национално, европейско и международно ниво; поддържането на съразмерен баланс между прилагането на контролните правомощия и улесняването на легалната търговска дейност и накрая, целевото подпомагането на конкурентноспособността на европейските и местни икономически оператори.

Изводи: Резултатите от проведеното изследване в този раздел недвусмислено показват, че в съдържателен аспект институционалната активност на митническото разузнаване притежава ясно изразена юридическа обоснованост, въведена от националния и европейски законотворец. Това е така, понеже дейността на митниците по характер е публичноправна, реализира се от държавата чрез нейните органи и в изпълнение на тази дейност държавата участва задължително като публичноправен субект.

В ТРЕТИ РАЗДЕЛ „Административен инструментариум на митническото разузнаване“ се обследват изчерпателно видовете, формите и методите на информационно-събирателната и въздействащата активност, влизаци в наличния му актуален административен инструментариум. Специално внимание се обръща и на

способите за събиране на оперативните факти, а това е въпрос много слабо разглеждан въобще досега в теоретичните разработки, принципно свързани с митническото дело.

В параграф § 3.1 „**Видове митническо разузнаване**“ се изследва задълбочено въпросът, касаещ основните видове митническо разузнаване. Основата на тази класификация стои формата на практическото придобиването на първоначална разузнавателна информация, чрез оказване на съответното въздействие върху различни обекти, разглеждани като възможни източници на фактически материал. В пряка зависимост от избрания тактически подход за изпълнението на предварително поставените задачи, както съобразявайки се и с моментното състояние на регулаторната среда, митническият орган е в правомощието си да избере следните начини за реализация: евентуално да обследва различни документални носители, съотносими към изследваната проблематика или да осъществи физическа интервенция в социалната среда, а е възможно да използва и специализирани технически средства за обследване на процесите.

Изучаването на първичното европейско законодателство в сферата разкрива, че то изрично моделира и необходимата нормативна система за осъществяване на различните видове контрол с информационно-събирателно съдържание: „Видовете митнически контрол се състоят по-специално от проверка на стоките /фактически действия - бел.авт./, вземане на проби /физически активност, потенциално съчетана с използването и на технически средства - бел. авт./, проверка на точността и пълнотата на декларация или уведомление и наличието, автентичността, точността и валидността на документите, проверка на счетоводната отчетност на икономическия оператор и други видове отчетност /документално изпълнявани въздействия - бел. авт./- според чл. 46 от Регламент ЕС/№952/2013 на Европейския парламент и на Съвета за създаване на МКС, ОВ L 269, от 10.10.2013 г. Обръща се в този параграф специално внимание и на факта, че предпочитаният вариант за събиране на сведения за състоянието на регулаторната среда е по целесъобразност и влиза в „оперативната самостоятелност“ на митническата администрация.

В параграф §3.2 се проучват „**Формите на митническото разузнаване**“. От разгледаната ведомствена практика се синтезира изводът, че съобразно етапа, в който се осъществява конкретното оперативно мероприятие, в съответствие с темпоралното положение на протичащите процеси в подконтролната среда, формите на разузнавателната активност са три: предварителна, текуща и последваща. При предварителното разузнаване, стратегически ориентираният му информационният обхват, е преди практическото осъществяване на вносно-износните процедури, при подготовката за тяхното реализиране или още в самото начало на извършването им. По този начин своевременно се диагностицират и то във възможно най-ранния момент съответствието на въпросните действия със съюзните и национални регламентации или липсата на такова, като така се повишава и вероятността за тяхното навременно урегулиране съобразно закона. Текущата разузнавателна форма протича едновременно и темпорално успоредно с проявлението и развитието на обследваните процеси като примерно обхваща декларирането за определен митнически режим. Тук действията нито изпреварват, нито изостават от скоростта в развитието на обстановката, а преди всичко съвпадат с динамичните ѝ особености. Най-уверителен смисъл за законосъобразното съдържание на извършените действия от икономическите оператори в митническата сфера обаче притежава последващата разузнавателна активност. При нея информационно-събирателна работа се реализира темпорално върху явления и процеси, след тяхното резултатно приключване, подпомагайки пряко осъществяването на последващата контролна дейност на Агенцията.

Подчертава се, че изборът на формите в митническата разузнавателна работа се определя освен от изрично посочените в митническото законодателство обстоятелства, но и от фактическото състояние на езекутивната обстановка, както и от спецификата на подконтролните обекти, а също и от моментните възможности на ръководния орган да разгъне най-рационално информационно-събирателните процедури. Обобщава се, че между прилагането на трите форми на разузнавателна работа съществува диалектическа обвързаност и оптимално правилното към определен момент използване на всяка от тях подпомага впоследствие реализацията на останалите или прецизира съответно липсата на необходимост от използването им, релевантно и на принципа за процесуална икономия.

В параграф § 3.3 „**Методи на митническото разузнаване**“ се анализира концептуалното обстоятелството, че всяко едно разузнаване, в това число и митническото, използва разновидни методи, познати и разработени от други области на научното изследване и социалната практика (логика, история, социология, психология, математика, философия), но ги модифицира към специфичните особености на своята институционална активност. В тази насока недвусмислено съществуващата връзка между информационно събирателната и аналитична работа и рационалните прийоми на конвенционалната наука е осъзната още през средата на 20-ти век. Необходимо е да се отбележи, че немалка част от известните методи на човешката познавателна дейност могат да намерят понякога своето приложение и в разузнавателната работа на митниците. Но само определени имат подчертана честота на употреба, произтичаща от по-пълната им корелация с отличителните изисквания на оперативната работа в сферата. Някои от тях обхващат организацията на самия трудов процес, под формата на групова или еднолична, втори са свързани с подбора на обектите за първоначално обследване, а именно чрез сигнал, на базата на случайното предпочитание или чрез метода „анализ на риска“, трети - формата на мисловната обработка на придобитата вече теоретична информация, и по-точно чрез аналогия, индукция, дедукция, сравнение, статистически или чрез преглед на диалектиката в развитието на процесите, а други-методологията на крайното въздействие върху конкретно уточнени вече икономически оператори като принуда, убеждение или стимулиране.

Принципно в съдържателен аспект, методите не са регламентирани детайлно във ведомствената нормативната база, с изключение на моментите, когато са елемент от административната компетентност на митническия орган. Затова в преобладаващите случаи процесуалното им използване е продукт на професионалното умение и способности на ръководния и изпълнителен състав да подберат най-подходящите спрямо текущите характеристиките на регулаторната среда. Реализацията на конкретно подбрения метод е въпрос на административна целесъобразност и влиза в спектъра на въпроса за тактическото изпълнение на поставената разузнавателна задача. Преследваното намерение е с възможно най-малко време, средства и личен състав да се постигнат програмираните резултативни величини. От друга страна, съобразно избраните методи, същите в голяма степен предопределят по същество успеха или провала на оперативните процедури.

В параграф § 3.4 „**Оперативни способности, използвани от митническото разузнаване**“, се акцентира върху стриктно диференцираната група от практически действия, съсредоточени единствено към диференцираната интервенция в социална среда с цел придобиването на първична информация. Разнопосочното им и перманентно прилагане се оправдава от стратегическата необходимост за всяка съвременна разузнавателна структура от използването на всички възможни и незабранени от закона средства за добиване на верни сведения за конкретни елементи от оперативната

обстановка. Те са подчертано различни по форма и съдържание, релевантно както на сложността на самата първоначална разузнавателна информация, така и на многообразието на нейните носители.

По същество това са типизирано-организираны прийоми за получаването на възможно най-безпогрешния фактически материал, способстващи по разнороден начин да се обследват някои или всичките отличителни свойства и страни на определен подконтролен обект или процес. Избраният разделителен критерий при анализа е професионалната им определеност. На първо място се обследват тези способности, характерни за конвенционалните разузнавателни служби, но използвани и от въпросната митническа структура като: разузнавателна беседа, разузнавателно пътуване, разузнавателно наблюдение на интернет пространството и разузнавателен експеримент. В последствие се разглеждат и тези способности, взаимствани от полицейските органи и по-точно: претърсване, изземване, личен обиск, идентификация на лица и предмети, контролирани доставки, събиране, съхранение и анализ на изображения, вземане на образци за изследване и други действия по разследване на престъпления, възложени от прокурор по чл.196, ал.1, т.6 от НПК. Накрая се разглеждат прийоми, прилагани и от други оперативни звена в Агенция „Митници“, но отново експлоатирани и от това ведомствено разузнаване по специфичен за него начин като: справка, личен преглед, мониторинг, вземане на мостри или проби от стоките за изследване, устни и писмени обяснения, оглед, инвентаризация, контролна покупка, искане за предоставяне на сведения и друга необходима информация и митническа проверка.

Стига се накрая до обосноваването на констатацията, че всяко разузнавателно производство се реализира в уникална и често пъти изключително динамична обстановка. Това изисква точен предварителен или моментно извършен избор на един или няколко разузнавателни способа за събиране на информация, релевантно както на подбрани сценарий на изпълнение на поставената задача, така и на наличния към момента изпълнителен състав. Още повече, че за да бъде пълноценно осъществена всяка разузнавателна интервенция, е наложително от широкия спектър от способности да се подбере този или тези, с които най-рационално ще се реализират на практика поставените тактически задания с минимизирана употреба на ресурси. Нещо повече, оптимално избраният способ за събирането на информация трябва така да е осъществен, че да изпреварва по същество технологиите, прилагани от нарушителите при подготовката и извършването на разнородните правонарушения в сферата.

***Изводи:** Може на база гореизложените тези да се обобщава аргументирано, че в митническата система няма друга дирекция или отдел, притежаващи толкова разнороден административен инструментариум в работната си активност, същевременно претендиращ и за строга приложна диференцираност.*

В ЧЕТВЪРТИ РАЗДЕЛ „Административноправна структура на митническото разузнаване“ се прави структурен анализ на въпросното вътрешноведомствено разузнаване, в системата на Агенцията. Детайлизират се специфичните особености в организационния му дизайн, като се изследват обособените ръководни дирекции, отдели и сектори в АМ, както и тези, в териториално разположените разузнавателни звена. Функционалната ангажираност на ММГ също така е внимателно изяснена.

В параграф § 4.1 „**Организация и управление на митническото разузнаване**“, се установява, базирайки се и на теоретичните постановки, свързани с организацията на съвременното разузнаване, които недвусмислено показват, че за да се достигне до значими резултати, е необходимо перманентно да се следи динамиката в контролираното от него

социално пространство и то в реален мащаб на времето, посредством поддържането на конкретна разузнавателна активност. Това в реалността се постига чрез преднамереното му структуриране в подходяща за целта институционална рамка, позната и на обществото като такава, с помощта на която суверенът преследва определени стратегически приоритети. В Р България, финансовото разузнаване, в лицето на ДАНС, е част от типичните правоохранителни органи, а не от финансовата уредба, което в определени ситуации понижава цялостната му ефективност, защото постъпващата в него информация служи главно за изграждането на механизми за опазването на националните финанси и само малка част от нея се реализира за непосредственото образуване на наказателни производства. За митническото разузнаване законодателят в страната е избрал коренно различен начин, като го е конфигурирал директно в този вид администрация. Факт, водещ съответно до по-оптимално получаване и обработване на сведения, свързани с комплексното оценяване на рисковете, произтичащи от движението на стоките, транспортните средства и пътниците по международните коридори, преминаващи през държавата ни. Въпросната нормативна инициатива определено придава на организационната му структура подчертано проактивно съдържание, защото акцентът така пада върху приоритетната профилактика и превенция на правонарушенията в областта, базирана на професионалното проучване и прилагане в практиката на утвърдени резултативни маниери за противодействие на нарушителите.

Констатира се, че самото управление на митническото разузнаване у нас се осъществява на базата на определени закономерности, изпълнението на които дава възможност по-благоприятно да се ръководи дейността на изпълнителните кадри, като така и по-ефективно се опазват и задоволяват обществените интереси, за които е отговорно това звено в АМ. Затова в този параграф детайлно се разглеждат иманентно присъщите му организационни принципи като: централизма в управлението, строгата йерархичност, обединената координираност и субординацията. Също така се анализират и обособените отдели и сектори, влизащи в състава на Дирекция МРР в Агенцията, в отношение на разнородната им структурна работна профилираност. Специално внимание се оказва и на стратегическото значение което притежава Националният координационни център /НКЦ/, за правилното развитие на разузнавателните реализации в общодържавен мащаб.

В параграф § 4.2 „**Териториални митнически разузнавателни звена**“ се разучава проблемът, пропорционално и на съвременните научни разработки, свързани с организационното деление на апарата на разузнавателните служби, където се упоменава, че той задължително трябва да се подразделя на централен и локален. Първият целокупно контролира, подпомага и ръководи подопечни си звена и е оправомощен да извършва стратегическо, а понякога и тактическото планиране на цялостната дейност на службата или на отделни реализации, организира необходимото сътрудничество с националните или международните правоохранителни и специални служби, целесъобразно надзирава работата на местните поделения. На национално ниво събира, обработва, анализира и разпространява цялата приоритетна информация за състоянието на обстановката, като е отговорно и за окомплектоването на кадровия състав на службата, материално-техническото осигуряване и др. Локалните подразделения извършват разузнавателна дейност на конкретно предопределената им територия и са пряко подчинени на централния апарат. Установява се, че те са служби със специална компетентност и се занимават изключително и само с разузнавателна или разследваща дейност. Релевантно на параметричния обхват, върху който се разгъва контролното им правомощие, географското разположение, интензитета на стокото потока и пътничко потока, особеностите и броя на

подконтролните обекти, те имат сходни по вид звена, като основните са еднакви навсякъде, но с различно количество изпълнителен състав. Притежават известна самостоятелност във вземането на решения, както и в изпълнението на предопределените си задачи, но в строгите рамки на утвърдените вече ведомствени правила. Както в предишният параграф и тук също са проучват най-важните разделно изградените отдели и сектори на МРР в митниците по места, в отношение на функционалната им предопределеност. Също така задълбочено се изследва институционалният смисъл от изграждането на Териториалните координационни центрове /ТКЦ/ в страната, мултиплициращи по същество резултатната ефикасност от локално провежданите оперативни реализации.

В параграф § 4.3 „Мобилни митнически групи“, се разисква обстоятелството, че още преди влизането на Р България в ЕС бяха инициирани целенасочени нормативни промени, пряко касаещи организацията на разузнавателната функция на АМ. Заимствани от натрупания оперативен опит на партньорските митнически служби след отпадането на проверките по вътрешните граници на Общността, където се реорганизира съдържанието и формата на разгъване на самите разузнаватели производства, така че да са навсякъде и когато са най-необходими. Едно от предметните изражения на което е структурното активиране през 2002 г., на Мобилните митнически групи /ММГ/. Ретроспективният анализ показва, че Агенция „Митници“ е първата в рамките на Министерството на финансите, която въведе на практика принципа на високата мобилност на екзекутивните си интервенции, като чак през 2014г., в НАП законово се форматираха подобни екипи с цел „фискален контрол върху движението на стоки, с висок фискален риск“ и при важното условие въпросните стоки да не са под митнически режим.

Разисква се също така организационната форма на ММГ, особената им структурна архитектура, функционалните им аспекти, както и универсалната материална компетентност която притежават в почти цялата митническа регулаторна област. Констатира се, че в национален аспект защитените им от закона правомощия, притежават най-висока степен на технологична универсалност и се разпростират върху цялата територия на страната, а това са обстоятелства, коренно отличаващи ги от оперативните звена съществуващи към всяка една митница. Синтезира се обобщението, че с целокупната си мобилна активност, ММГ извършват на практика и ясно изразена правоохранителна дейност в социалната среда, попадаща във ведомствената област на държавен контрол. Въпросният факт ги доближава до дейността на мобилните полицейските наряди, които чрез задължителната си маневреност също се стремят организирано и целесъобразно да съсредоточават потребния към определен момент личен състав с оглед своевременното и ефективното реагиране на възникнали неблагоприятни изменения в оперативната обстановка.

***Изводи:** В резултат на проведеното в този раздел детайлно изучаване, се стига до умозаклучението, че митническото разузнаване у нас има изградена специфична административна структура, принципно отличаваща го от другите звена в системата. Обективно погледнато, благодарение и на това, то има сравнително най-висока степен на функционална самодостатъчност в сравнение с останалите подразделения. Така е, защото едни събират информация, други координират тези действия, трети извършват обработка и анализ на получените данни и съобразно изградения рисков профил на подконтролните обекти или процеси, четвърти водят съответствените преписки от административен или наказателен характер и всичко това в рамките на дирекцията или отделите на МРР. По този начин, чрез въвеждането на профилирани, но обединени под*

едно ръководство - организационни форми, се разкрива на практика как се прилага стратегическата цел за изграждането на тясно специализирани разузнавателни позиции от АМ, чрез които по-професионално да се реализират както перспективни, така и текущи по съдържание производства.

В ПЕТИ РАЗДЕЛ „Правна характеристика на митническите разузнавателни производства“ се идентифицират актуалните им отличителни белези, които съществено ги различават от останалите, реализирани в митническата администрация. Целокупно се разучават и правните субекти под формата на страни и участници в разните информационно-събирателни преписки, като се изследват и основните елементи в съдържанието им.

В параграф § 5.1 **„Съдържание и отличителни признаци на митническите разузнавателни производства“**, се синтезира първо определението им, а именно, че те представляват конкретни разузнавателни мероприятия, които са насочени към решаването на точно дефинирана задача, характеризират се с участието на определен брой лица и средства и притежават ясно зададени пространствени, времеви и целеви параметри.

В темпорален аспект различните разузнавателни мероприятия могат да стартират на етап, предшестваш фактическото преминаване на стоките през съюзните граници. С приемането на специални съюзни регламенти, известни като „измененията за сигурност и безопасност“ през периода 2005 – 2006 г., се създаде правната възможност информационно-събирателната работа да започне преди въвеждането на стокооборота от трети страни в ЕС, като подаването на потребните за целта данни от икономическите оператори от 2011 г., придоби задължителен характер. По този начин нарочно разработените електронни „системи за контрол на вноса“ и впоследствие за „контрол на износа“ релевират възможността, чрез изпратените Обобщена декларация за въвеждане /ОДВ/ или Обобщена декларация за извеждане /ОДН/ разузнавателните производства да имат изпреварващата възможност за отреагиране на възможни или реални опасности. Така в зависимост от установения риск ефективно се въвеждат потребните мерки за приоритетен контрол, осигуряващи комплексната секюритизация на гражданите и обществото. Останалите „класически“ ведомствени активности, които са ясно регламентирани в първичното законодателство е възможно да стартират едва „от момента на въвеждането в митническата територия на Съюза“, защото от тогава- „стоките са под митнически надзор и могат да подлежат на митнически контрол“.

Пространственият параметричен обхват на митническите разузнавателни производства реално също е неограничен. Често пъти освен във времето динамиката в рисковото поведение на наблюдаваните обекти търпи трудно предвидими на моменти промени и в териториален аспект. Безспорно тези инцидентни обстоятелства изискват от това вътрешноведомствено разузнаване бързо и ефективно да реагира на трансформациите в обстановката и умело да се приспособи към посоката, в която се развиват събитията на основание предоставените от закона конкретни правомощия за тази цел. Установява се също така, че митническите разузнавателни производства освен пространствени и времеви параметри винаги съдържат и ясно поставени целеви насочености. Съобразно съдържателния си обхват, преследваните цели принципно се подразделени по направления, по обекти или на комбиниран принцип. Накрая се разглежда и спецификата в организацията на кадровия състав, участващ в разнородните разузнавателни реализации.

В параграф § 5.2 **„Субекти, страни и участници в митническите разузнавателни производства“**, се анализират митническите разузнавателни производства от строго профилиран юридически план и се констатира, че тяхното възникване, протичане и

приключване пряко се регулира от ведомственото и свързаното с него законодателство. Въпросните производства притежават типичен административен характер, защото се регулират от конкретни административноправни норми и винаги участва в тях орган на изпълнителната власт в случая Агенция „Митници” и който орган реализира предоставените му от закона властови по съдържание правомощия. Всичко това обаче е съобразено със спецификите, произхождащи както от особеностите на изпълнително-разпоредителната дейност, изпълнявана от митническата администрация, така и от вътрешноведомствената си стратегическа насоченост. За процесуалната им поява е потребен конкретен регламентационен акт, регулиращ проявлението им в социалната сфера и който акт, въвежда определени правни връзки между участниците в конкретно провежданите процедури под формата на точно определени двустранни права и задължения.

Първоначално в този параграф се представят правните субекти, които участват винаги в разузнавателните производства и се стига до извода, че в качествен аспект те са винаги два основни. Най-общо казано, субектите са нееднородни по състав и структура, носители са на различни отговорности и права, съобразно предметната си област, като могат да имат общи, присъщи черти и структура, а така и особени, характерни само за някои от тях. Подчертава се, че митническият орган винаги е задължителен субект в разузнавателните производства в сферата и е главната страна в тях. За тази цел европейските институции като Европейския парламент, Съвета на Европа, както и Европейската комисия, а също и българската държава чрез законодателната и изпълнителната власт приемат различни по сила нормативни форми, които му предоставят точно определени правомощия с предметна, териториална и целева насоченост, като по този начин той е административнопроцесуално компетентен да ги изпълнява. Проучването показва, че другият задължителен субект, който участва в разузнавателните производства, заема пасивната страна в тях и може да бъде конституиран като физическо или юридическо лице. Произходът им може да е български, европейски или от трети страни или територии. Безусловно е изискването за физическите лица да са процесуално дееспособни и правоспособни, т.е. да са в състояние индивидуално да управляват своите действия или бездействия в сферата. Относно юридическите лица е необходимо да притежават също правоспособност и дееспособност, които възникват едновременно от момента на учредяването им според закона, по който те се основават в съответната държава. Наложително е да се отбележи, че съобразно предметната си област на активност, лицата трябва да отговарят и на допълнителни критерии, произтичащи от митническото и свързаното с него законодателство.

Разглеждането на проблема показва, че връзката между активната и пасивна страна в митническите разузнавателни производства са гарантираните им от закона права и задължения. Като пасивна страна субектите не са лишени въобще от процесуални привилегии, а става въпрос, че те не водят самото производство, за чието възникване и управление отговаря главно администрацията в сферата. В определени ситуации обаче, най-вече при констатиране на правонарушения в сферата или при обосновани съмнения за това, е наложително включването и на други правни субекти под формата на участници в производствата. Това са онези лица, които спомагат за разкриването на обективната истина, но за разлика от основните страни имат допълваща роля и не притежават изрични възможности, с които пряко да влияят. От този вид са експертите, вещите лица, свидетелите и преводачите.

Изводи: Митническите разузнавателни производства са „институционалният инструмент“, с който това вътрешноведомствено разузнаване навлиза в социалната среда. Разузнаването като организационно действие се провежда винаги по точно зададени предварително параметри. Затова разузнавателните мероприятия и в митниците съдържат ясно поставени времеви, пространствени и целеви обсеги на въздействие. Анализът на съдържанието на поставените задачи, както и на темпоралните и териториални характеристики на въпросните производства безспорно установява, че те имат уникалната възможност освен за реактивно, но и за проактивно информационно-събирателно или регулаторно влияние върху подконтролните обекти. Даденост, произтичаща както от първичните европейски нормативни актове, но също и от националната законова рамка в областта, така и от разнообразните митнически системи за работа. Разгледани от строго профилиран юридически аспект те имат характер на типични административни отношения и като такива, притежават по същество вътрешно присъщите за този вид правоотношения - характеристики.

В края на всички параграфи, се прави критически анализ и се съставят изводи, касаещи преди всичко моментното състояние и съответно насоките за правилното развитие на предварително зададения въпрос, като тези мнения и препоръки, имащи стратегически обхват и засягащи цялостната оптимална реорганизация на митническото разузнаване, са изведени целенасочено в **ЗАКЛЮЧИТЕЛНАТА ЧАСТ** на дисертацията. В изследователския труд са използвани също така множество примери от практиката на разузнавателните митнически подразделения както в страната, така и в Съюза - не за доказване (тъй като примерите не доказват, защото с такава цел има изрично разработени способи за доказване в НПК, АПК и ДОПК), а за показателно онагледяване на идеите и вижданията на автора относно конкретиката на разглежданата проблематика.

III. ОБЩИ ИЗВОДИ И ПРЕДЛОЖЕНИЯ

Задълбочено извършеният в дисертационния труд анализ на първичната европейска нормативна рамка разкрива, че митниците имат стратегическо значение за защитата на финансовите интереси на Съюза и неговите страни членки, за гарантирането на комплексната секюритизация на държавите и гражданите, за опазването на околната среда, а също и за протекцията от нелоялна и незаконна търговия при подпомагане на законната стопанска дейност, като всичко това е необходимо да се постигне чрез съразмерен баланс между прилагането на надзорните и контролни функции и улесняването на легалните икономически оператори. Българското законодателство в областта допълва, че в унисон с горепосоченото е необходимо да се закрият и правата върху интелектуалната собственост и културното наследство, да се подпомага конкуренцията при отчитане на общите правила на вътрешния пазар и не на последно място да се приложат правилно аспектите на външната политика и политиката за сигурност, доколкото „те са свързани с въвеждането или извеждането на или от територията“ на ЕС. Тези стратегически изисквания променят кардинално формата и съдържанието на контролното правомощие, което е наложително така да се концентрира, специализира и прецизира, че целокупно да отговори на предизвикателствата, произтичащи от съвременния глобализиран цивилизационен модел.

Подобно, но и ширококостепърно проучване на теоретичните трудове в областта на разузнаването, както и на ведомствената практика установява, че за да се постигнат

горепосочените цели е от изключителна важност митническата администрация като правоприлагащ орган постоянно да разполага с предварителна, текуща, а също и последваща информация за характера и динамиката на протичащите процеси в регулираната от нея социална среда. От друга страна, безспорен факт е, че потребността от перманентното осведомяване на вземащите решения на всякакво ниво е главното основание за организационното оформяне на разузнаването въобще като особен тип социален феномен. Именно заради това усъвършенстването на митническото разузнаване е осъзнат приоритет на нормотворческите органи освен на съюзно, но и на национално ниво.

Многостранното изследване специално на това вътрешноведомствено разузнаване показва, че то се разгъва извън традиционната рамка за едно просто формално действие и се превръща в сериозен правоохранителен регулатор на международните търговски стокопотоци и пътничкопотоци и надеждна бариера срещу правонарушенията от всякакво естество. Оперативните звена, влизащи в структурната му архитектура, са в първите редици на всеки външен граничен пункт и от тяхното професионално умение правилно да реализират информационно-събирателната работа пряко зависи пълноценното предпазване на правата и интересите на европейските предприятия и потребители. В тази насока решаващ фактор е освен потребната за целта нормативна база, но гъвкавото и в същото време висококвалифицираното водене на разузнавателните производства.

Продължително осъщественото наблюдение върху всички тези обективни реалности, а и засилващият се интерес и внимание на обществеността са достатъчен повод и основание за подчертания стремеж за детайлното и всеобхватно научно осмисляне на въпросната специфична тематика. Начинание отговорно по характер, но и доста проблемно за изпълнение. Трудностите тук произтичат от високия интензитет на промените в нормативните стандарти в областта, а също и от честите трансформации във функционалните институционални активности. Точно поради тази причина са разгледани и други процеси и явления от митническата теория и практикум, директно или индиректно разкриващи неконвенционалния административноправен режим на митническото разузнаване в сравнение с останалите ведомствени процедури, изпълнявани от този изпълнителен орган на държавната власт.

В настоящия дисертационен труд подробно се разглеждат основните направления и действен механизъм на митническото разузнаване, като се установяват и текущите проблеми в тях, като се извършва дисекция на градивните им компоненти и структурни взаимовръзки. Така приложеният изследователски подход създава предпоставка за формирането на актуалният административно-съдържателен модел на изследваната проблематика.

На основание гореизложеното е важно да се синтезират в заключение генерални препоръки съобразно вижданията на автора с основна насоченост усъвършенстването в приложението на контролното разузнавателно правомощие. Проявлението и реализацията на въпросните постановки по необходимост може да се конфигурира по следния последователен начин:

1. В хармония с кардинално зададената тенденция за цялостната компютъризация на митническия надзор и контрол на страните членки на Съюза е належащо разузнавателната работа в страната да се извършва изцяло на национална ИТ-система. Уместно е всяка митница да поддържа база от данни в електронен вариант, в която да са целокупно конкретизирани правонарушения на митническото, акцизното и валутно законодателство, както и основателно мотивираните съмнения за подобни девиантни състояния, засечени в прилежащия район. До този ценен информационен масив да имат

пряка онлайн връзка както Дирекцията на МРР в АМ, така и останалите локални отдели на ведомствената структура чрез индивидуализиран код за достъп със съответните високи стандарти за секюритизация;

2. Засилване на усилията по оформянето на цялостна култура за интензивно споделяне и обмен на оперативна разузнавателна информация между МРР и държавните правоохранителни и специализирани органи като МВР, ДАНС и Прокуратурата, най-вече на регионално ниво, като в пограничните области е от особена важност това да засегне и представителите на ГД „Гранична полиция“;

3. Всеобхватно поставяне на методологията и управлението на информационно-събирателната работа в митниците на научна основа, съобразена с най-актуалните теоретични постижения в тази специфична област на социалната реалност, както и с утвърдените добри практики, реализирани от партньорските служби;

4. Интелектуализирането на работната активност е общоизвестен проблем в системата. Усъвършенстването на професионализма и квалификацията на служителите е кардинален въпрос, залегнал и в Лисабонската стратегическата рамка за развитието на „качеството в обучението“ в ЕС и на неговите държави членки. Това трябва да е многоетапен процес, започващ от подобряването на начините на предварителен подбор на кадровия потенциал, преминаващ през циклични курсове за осъвременяване на знанията и уменията и завършващ с ежегодни изпити, оценяващи постигнатите резултати. Нещо повече, получените резултативни величини в тях да бъдат едни от главните основания не само за служебното израстване, но и да оказват влияние върху размера на допълнителните трудови възнаграждения;

5. Задължително е да се подчертае, че препоръките, залегнали в точки 3 и 4 са от първостепенно значение за правилния организационен модел, засягащ работата в националния координационен център, а също и териториалните такива. Тези структури на практика са едни от основните звена, от които пряко зависи оптималната координация и прецизност на разузнавателния „натиск“ върху регулаторната сфера както в общодържавен, така и в локален обхват. Същото твърдение, но в друг аспект, важи и за аналитичните групи, боравещи с първичната разузнавателна информация във всеки информационно-събирателен цикъл. Тук качеството в операциите и мотивираността на изпълнителния състав релевират резултатния завършек на което и да е разузнавателно производство в митническата област;

6. Настоятелно е въвеждането в употреба на предварително съгласувани и утвърдени политики за сигурност, третиращи особеностите на разузнавателната работа на всяка митница в Р България. Писменото им оформяне директно ще съдейства за повишаването на надеждността в екзекутивните реализации, като и до процедурната съобразност на действията от една страна със съвременната нормативна рамка, а от друга, със спецификата на оперативната обстановка в конкретната територия;

7. Необходимо е МРР последователно и на всички организационни нива да припознае политиката на открит диалог и сътрудничество с публичния и частния сектор, насочена към разкриването на смисъла и съдържанието на общественополезната дейност, която изпълнява въпросната структура на митническата администрация. Това ще доведе до покачване на инициативността за спонтанен обмен на така важната текуща информация между участващите икономически оператори във вносните и износни процедури и Агенцията, както и до постигането на изискуемото ниво на сигурност в търговските вериги от доставки;

8. Наложително е изработване на цялостна концепция за ролята и място на митническото разузнаване в система на митниците у нас, която по-ясно да очертае логиката на водените от него политики на национално и регионално ниво. По този начин ще се постигне оптималният мултипликационен ефект в приложението на разузнавателното правомощие.

Накрая трябва да се отбележи, че горепосочените препоръки е целесъобразно да се въведат с нормативни актове от подзаконов характер като инструкции, наредби, правилници, като някои от тях дори и с вътрешноведомствени заповеди. Тези юридически форми иманентно притежават нужната висока степен на оперативна съвместимост с динамичните промени в изменението на ексекутивната обстановка, в която оперират изпълнителните кадри. Практически това значително ще рационализира способността на митническото разузнаване да отговори на предизвикателствата, свързани с широкоспектърната защита и целева сигурност както на отделната личност, така и на цялата нация, а също и на Съюза.

IV. НАУЧНИ ПУБЛИКАЦИИ, СВЪРЗАНИ С ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

1. Правни принципи, залегнали в институционалната активност на митническото разузнаване. С., Сп. „Общество и право”, 2018г., бр. 8, ISSN 0204-8523.;

2. Оперативни административноправни митнически способности за събиране на първична разузнавателна информация. С., Академия на МВР, 2019г., Годишник № 30, ISSN 1312-6415.;

3. Субекти, страни и участници в митническите разузнавателни производства. С., Сп. „Общество и право, 2019г., бр. 2, ISSN 0204-8523.;

SUMMARY

ADMINISTRATIVE LAW REGIME OF CUSTOMS INTELLIGENCE

National legislation in the field explicitly defines the structural commitments of customs intelligence by empowering it, but at same time obliging it to counteract customs, currency, excise duties and criminal offenses in the regulatory sphere. Circumstance requires the introduction of a cutting-edge technology toolkit that rationalizes and enhances the efficiency of the control power itself and, above all, its ability to prevent offenses. On its active basis, the prevention through the multi – dimensional competence and awareness of the nature and nature of phenomena and events occurring in the border and intra-operational zones of the state is permanently approved.

The manifestation of this objective law is consisted and purposeful expansion of the intelligence process, which is not only a basic reference, but also a mandatory component of any important customs production, through the constant and timely fact it presents.

All this reveals the specific institutional nature of those formed with such a person in the customs administration who is called upon to perform a job that clearly differs from the conventional control and supervisory activity of the department. At the same time, this activity is permanent and is integral at all times and at a stage of the whole of the Agency`s implementation.

The fact that information-gathering and impacting interventions in the social sphere are protected by legal norm and is being implemented by narrowly specialized departments and departments in the systems re-establishes the possibility of achieving an effective legal protection result. In fact, now in R Bulgaria, as a full member of the EU and its external border, it is objectively the obligation in the functional responsibilities of the customs intelligence to enter not only the observance of correct observance of the European and local regulations by the economic operatives but also the complex protection of citizen of the Union, the public goods and interests.

In this dissertation study, there are precisely the problems related to the comprehensive research, legal analysis and overall understanding of the large-scale tasks, the retrospective development, the structural architecture, the algorithm and methodology of the work, the strategic objectives, the active technology and other inherently inherent characteristics, namely the in-house intelligence structure in question.